

Obnova dělostřeleckého srubu R-S 79 „Na Mýtině“ na tvrzi Hanička

Jan Tluchoř

Dělostřelecká tvrz Hanička patří do systému předválečného opevnění budovaného ve 30. letech 20. století proti rozpínajícímu se nacistickému Německu. Stavěna byla v letech 1936 až 1938 pražskou firmou Ing. Bedřich Hlava. Výstavbu řídilo Ženíšské skupinové velitelství X se sídlem v Rokytnici v Orlických horách. Stavební práce byly hotovy za 22 měsíců a náklady na výstavbu dosáhly částky 28 milionů předválečných korun.

Tvrz je situována přibližně 6 km severovýchodně od centra Rokytnice v Orlických horách, jižně od kóty Anenský vrch 985 m n. m. Své divčí jméno dostala pevnost podle nedaleké osady. Sestává ze šesti nadzemních objektů, a sice dvou hlavních a čtyř doplňujících. Hlavní objekty představují dělostřelecký srub R-S 79 „Na Mýtině“ a srub pro dělovou otočnou věž R-S 78 „Paseka“. Doplňkové objekty představují vchodový objekt R-S 79a „U silnice“, objekt R-S 80 „Potůček“, objekt R-S 77 „Pozorovatel“ a velitelský objekt R-S 76 „Lom“. Jednotlivé nadzemní objekty propojuje podzemní soustava chodeb o celkové délce cca 1,5 km, doplněná o soustavu podzemních sálů.

Hanička na podzim roku 1938 nebyla zcela vybavena, řada jejího vnitřního zařízení ještě chyběla, a proto většina posádky sídlila v mírových kasárnách v Rokytnici v Orlických horách a na pevnosti se střídaly pouze strážní jednotky. Dne 10. října 1938 byla bez boje předána zástupcům německé armády, tehdejšího Wehrmachtu. Po válce byla Hanička v majetku Československé armády a udržovala ji rokytnická posádka.

Poměrně značné škody utrpěla pevnost zásahy n. p. Kovošrot v roce 1958, který bez povolení vytrhával pancéřové zvony ze stropních desek objektů a ty pak odvážel do hutí k dalšímu zpracování.

V roce 1975 tvrz zabralo Ministerstvo vnitra, které zde pod krycím názvem *Objekt Kahan* začalo budovat protiatomový kryt. Ten měl v případě války sloužit armádě i tajné službě jako záložní pracoviště pro zajištění komunikace a spojení.

Celá tvrz byla přestavbou Ministerstva vnitra koncem 20. století oproti své původní podobě ve značné míře pozměněna, byla upravena podoba a funkčnost některých pevnostních objektů, upravena vnitřní dispozice podzemních sálů a vloženo nové provozně-technické vybavení. O něm lze konstatovat, že to, které do pevnosti nebylo nainstalováno ve 30. letech, se nainstalovalo v 80. letech v modernějším technickém pojetí (strojovna, vzduchotechnika, klimatizace), v jádru však toto vybavení kopíruje původní. Práce zde pokračovaly až do roku 1993, nikdy ale nebyly dokončeny. Díky tomu se tu však zachovala řada prvků předválečného opevnění upravených na plně technologicky vybavený podzemní úkryt z období studené války.

Na jaře roku 1995 byla Hanička označena za nepotřebnou a nevyužitelnou a předána Okresnímu úřadu v Rychnově nad Kněžnou. Ten ji pronajal městu Rokytnice v Orlických horách jako provozovateli muzea a později přešla Hanička přímo do majetku města. V roce 2006 byla tvrz Hanička prohlášena Ministerstvem kultury ČR kulturní památkou.

Dělostřelecký srub R-S 79 s krycím názvem „Na Mýtině“ měl být nejsilněji vyzbrojený objekt tvrže Hanička. Protože se jednalo o mohutnou stavbu, byl objekt dilatační spárou rozdělen na dvě části, které se betonovaly zvlášť. Svou kubaturou 5 598 m³ se stal nejen největším objektem tvrže Hanička, ale také nejmohtnější srubem čs. opevnění. Byl postaven v největším stupni odolnosti (strop a ohrožené objekty mají tloušťku 3,5 m, ostatní stěny 1,5 m). Kromě zbraní měly být v horním patře uskladněny ještě pohotovostní zásoby munice a nádrže s vodou. V dolním patře byly tři místnosti pro jímání vystřelených nábojnic, stanoviště velitele objektu, ubikace pohotovostní obsluhy zbraní, filtrovna a sociální zázemí (umývárna, WC). Do ochranného příkopu, který ztěžoval přístup ke střílnám houfnic, ústil nouzový výlez uzavřený mříží a silnostěnnými plynotěsnými dveřmi.

Spojení obou pater s muničními skladišti v podzemí zajišťovaly dvě výtahové klece. Pro osádku bylo určeno schodiště.

Německé zkoušky za okupace poškodily týlové stěny srubu, na vrchlíku pravého zvonu byla odpálena kumulativní nálož. V roce 1958 byl Kovošrotem vytržen levý pancéřový zvon. Při úpravách akce *Objekt Kahan* hrál objekt významnou úlohu – měl se stát místem hlavního nasávání vzduchu pro centrální filtrovnu. Jedna ze střílen pro houfnici byla vytržena a ve vzniklém otvoru byl zřízen nový vstup do objektu uzavřený plynotěsnými tlakovými dveřmi. V objektu byl nainstalován nový nákladní výtah. Poškozené stěny měly být vyspraveny, opatřeny izolací a celý objekt měl být zahrnut zeminou. Tyto úpravy ale nebyly z časových důvodů dokončeny.

S rekonstrukcemi bylo započato již v roce 1996 pod vedením tehdejšího vedoucího muzea Ludka Vávry. Zásadní práce pak následovaly za Pavla Mináře, který nastoupil do vedení muzea v roce 2008. Dlouhodobým záměrem vlastníka a zároveň provozovatele muzea je v podzemí ponechat expozici z 80. let 20. století a nadzemním objektům vrátit původní předválečnou podobu. Toto řešení bylo orgány státní památkové péče respektováno i v řízení při prohlášení pevnostního areálu za kulturní památku. V objektu tak byla nejprve odstraněna technologie určená pro ventilaci *Objektu Kahan*, v exteriéru vyčištěn příkop, demontováno vnější potrubí a odstraněny vnější přizdívky.

↑ Obr. 1. Dělostřelecký srub R-S 79 „Na Mýtině“ po obnově, foto: Jiří Slavík, 2023

← Obr. 2. Dělostřelecký srub R-S 79 „Na Mýtině“, foto: Vilém Maryška, 1997

Obr. 3. Dělostřelecký srub R-S 79 „Na Mýtině“, replika zvonu a rekonstrukce zdiva levého křídla, foto: Jan Tluchoř, 2022

Hlavní práce přišly na pořad v letech 2018–2020, kdy byl zrekonstruován interiér dělostřeleckého srubu. Stavební úpravy spočívaly v doplnění a odstranění konstrukcí, které byly demontovány nebo vybudovány od roku 1979 v rámci akce *Objekt Kahan*. Do stěny srubu byla osazena přesná replika vytržené velké houfnicové střílny vážící více než 5 tun. Střílnu na zakázku vyrobila strojírenská firma ŽĐAS, a. s., se sídlem ve Žďáru nad Sázavou. Po technicky náročném osazení a zabetonování byl proveden sjednocující nátěr všech střílen v tmavě šedém odstínu odpovídajícímu nejnovějším zjištěním. Na vrchním líci srubu bylo ještě realizováno snížení dodatečně provedeného násypu. Práce byly spolufinancovány v rámci operačního Programu INTERREG V-A Česká republika – Polsko.

V roce 2021 Město Rokytnice v Orlických horách uspělo s projektem výroby repliky pancéřového zvonu lehkého kulometu na levém křídle financovaným z Fondu mikroprojektů Euroregionu Glacensis v rámci Programu INTERREG V-A Česká republika – Polsko. Zvon opět vyrobila strojírenská firma ŽĐAS, a. s., a do šachty byl osazen v květnu roku 2021. Při odstřelu zvonu v roce 1958 došlo také k silnému poškození zdiva, které bylo novou dobetonávkou uvedeno do původního stavu. Poté bylo provedeno dobetonování límce a náběhu okolo zvonu, které byly nakonec opatřeny posypem drtí do asfaltového nátěru a nástřikem do maskovacího členění. Později došlo na instalaci střílnových vložek, které vyrobil David Beneš. Na konci roku 2021 byla v interiéru vpravo za postavením houfnice umístěna ocelová konstrukce tzv. výdejní stěny.

Od září 2023 je pro návštěvníky v rámci základní prohlídkové trasy připravena projekce virtuální pevnostní rychlopalné houfnice ráže 100 mm ve skutečné velikosti umístěné v jedné ze střílen. Přesvědčivost imitovaného výstřelu je podpořena zvukovým efektem a autentický vjem doplňuje dobová vizualizace venkovního prostoru v černobílém provedení zobrazující okolí srubu, jak vypadalo ve 40. letech minulého století. Návštěvník vidí na projekci okolní krajiny simulaci výbuchu po dopadu granátu. Jedná se o moderní způsob prezentace bez maket, který kopíruje celosvětové trendy.